

TÜRK DÜNYASI BELEDİYELER BİRLİĞİ
UNION OF TURKISH WORLD MUNICIPALITIES
СОЮЗ МУНИЦИПАЛИТЕТОВ ТЮРКСКОГО МИРА

[ANASAYFA](#) [HAKKIMIZDA](#) [ÜYELER](#) [FAALİYET ORTAKLARI](#) [YAYINLAR](#) [İLETİŞİM](#)

HAKKIMIZDA

Türk dili ve lehçelerini konuşan ülkelerin devlet başkanları, 2000 yılı Azerbaycan zirvesinde ülkelerarası karşılıklı işbirliğinin geliştirilmesi ile ilgili alınan kararların 6. Maddesinde: "Yerel yönetimler arasında işbirliğinin geliştirilmesi" kararını almıştır. Türk Dünyası Belediyeler Birliği, Türk dili ve lehçelerinin konuşulduğu ülkeler, bölgeler ve buralarla coğrafi, tarihi, kültürel ortaklıkları bulunan yerlerdeki kent ve kent yönetimi ile ilgili çalışmalar yapmak amacıyla 12 Kasım 2003 yılında Bakanlar Kurulu kararı ile kurulmuştur. Birliğimiz 3335 sayılı Uluslararası Nitelikteki Teşekküllerin Kurulması hakkındaki yasa çerçevesinde faaliyetlerini sürdürmektedir. TDBB Yönetim Kurulunda 11 ülke temsil edilmektedir. Birliğin merkezi İstanbul'dadır.

Türk Dünyası Belediyeler Birliği (TDBB), 30 farklı ülkeden 1.179'dan fazla üye belediyesi ile Balkanlardan Kafkasya ve Orta Asya'ya uzanan coğrafi alanda dost ve kardeş ülkelerde yerel yönetimler arasında işbirliğini geliştirmeye yönelik çeşitli program ve projeler yürütmektedir.

TR EN RU

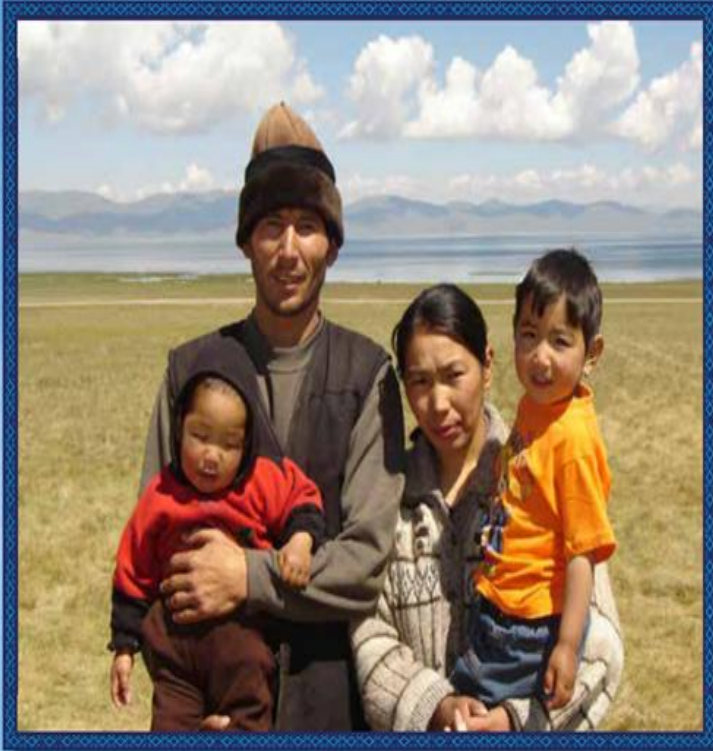

BAŞKANIN MESAJI

[ANASAYFA](#) [HAKKIMIZDA](#) [ÜYELER](#) [FAALİYET ORTAKLARI](#) [YAYINLAR](#) [İLETİŞİM](#)

ALTAY **ALTAY**
TOPLULUKLARI **COMMUNITIES**
Aile ve Aile Değerleri Family and Family Values

Editörler / Editors
İlhan Şahin - Fahri Solak
Güljanat K. Ercilasun - M. Bilal Çelik
Aymira Taşbaş - Erhan Taşbaş

ALTAY TOPLULUKLARI

Aile ve Aile Değerleri

ALTAY COMMUNITIES

Family and Family Values

ALTAY TOPLULUKLARI

Aile ve Aile Değerleri

ALTAY COMMUNITIES

Family and Family Values

Edit6rler / Editors

İlhan Şahin - Fahri Solak

Göljanat K. Ercilasun - M. Bilal Çelik

Aymira Taşbaş - Erhan Taşbaş

İstanbul 2019

ALTAY TOPLULUKLARI
Aile ve Aile Değerleri
ALTAY COMMUNITIES
Family and Family Values

Türk Dnyası Belediyeler Birliği (TDBB) Yayınları, No: 27
ISBN 978-605-2334-05-8

Editörler / Editors

İlhan Şahin - Fahri Solak
Güljanat K. Ercilasun - M. Bilal Çelik
Aymira Taşbaş - Erhan Taşbaş

İç Tasarım

İlhan Şahin

Teknik Yapım

Murat Eryılmaz

Baskı

Özlem Matbaacılık ve Reklamcılık Ltd. Şti.
Litrosyolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok No: 2BB4 Topkapı / İstanbul
www.ozlemmatbaa.com.tr
Sertifika No: 12150

İstanbul, 2019

‘Altay Toplulukları Aile ve Aile Değerleri’ kitabının tüm yayın hakları
Türk Dnyası Belediyeler Birliği’ne aittir. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.
İzinsiz basılamaz ve çoğaltılamaz.

Merkez Efendi Mah. Merkez Efendi Konaęı No: 29
Zeytinburnu 34015 İstanbul
Tel 0212 547 12 00
www.tdbb.org.tr

Kapak Resmi: Uygarlıklar beşiği Altay topluluklarının temel değeri aile
(Foto: İlhan Şahin)

İçindekiler

Söz Başı	11
Foreword	15
Sunuş	19
Introduction	25
Aile ve Akrabalık Terimleri	
1	Aile-Akrabalık Semantik Alanı Kapsamında Altay Bilim Teorisi Kamilveli Nerimanoğlu 33
2	Başlangıçtan Bugüne Mesken-Aile ve Aile Değerleri Olgusu Açısından Türk Dili ve Edebiyatına Kısa Bir Bakış Mukadder Güneri 43
3	Dede Korkud Kitabında Ev-Aile Kavramı ve Bu Semantik Alan Kapsamındaki Kelime Varlığı Üzerine Aysu Güzel 61
4	Тууганчылык терминдеринин тектештирме контексти Ташполот Садыков-Абдималик Машрабов 71
5	Anne Tarafından Akrabalığa Bir Örnek: Türk Dünyasında Böle / Bölö Üçler Bulduk 83
6	Türk Tatar Hanlıklarında İmildaşlık (Sütkardeşlik) Serkan Acar 91
7	A Typology of Turkic and Finno-Ugric Kinship Terms Charles F. Carlson-Erhan Taşbaş 105
8	Chinese-style Family Names in Korea and Japan, and Continuity of Traditions Victor Yakovlev 113
9	Çuvaşçada ve Türkçede Akrabalık Terimlerinin Karşılaştırılması Eduard Lebedev 119
10	Şehirleşmenin Akrabalık Terimlerine Tesiri (Kırgız ve Türkiye Türkçeleri Örneğinde) Negizbek Şabdanaliyev 127
Evlilik ve Evlilik Gelenekleri	
11	Tüg- Fiili ve Düğün Kavramı Üzerine Vahit Türk 137
12	Altay Türklerinin Düğün Törenlerinde Aile Ocağı Etrafında Yapılan Uygulamalar ve Bu Uygulamaların Kökeni Satı Kumartaşlıoğlu 145

Свадебные обряды и брачные отношения кыргызов и тюркских народов в исследованиях кыргызских этнографов Жаркын Пиримбаева	157
Кыргызстандын түштүк аймагында жашаган кыргыздардын калың берүү каада-салты (XIXк. аягы - XXк. башы)	169
Самара-Осмонова	
Oğuzlarda Levirat Âdeti Ayhan Pala	175
Брачность и разводимость населения Казахстана (1979-2009 гг.) Жанна Аубакирова-Сауле Уалиева	183
Azerbaycan Ailelerinde Konfliktler ve Boşanma Problemine Dair İsmayılzadə Pirağa Əyyub oğlu-Həsənov Şövqü Vaqifoğlu-İsmayilov Yusif Əyyuboğlu	191
Azize Caferzade'nin Araştırmalarında Aile-Âdet ve Gelenekleri Gülsümhanım Hasilova	221
Aile ve Aile Anlayışı	
Yenisey Yazıtlarına Göre Eski Türklerde Aile ve Kadın-Erkek Nurdin Useev	229
Türk Kültüründe Atalara İlişkin Tasvirler Münevver Ebru Zeren	249
Altay Türklerinde Ata Kültü, Aile ve Tarih Bilinci Sema Önal	269
Sustainability of a Traditional Family in the Contemporary World: Inter-regional Social Practices of Altay Nations Abulfaz Suleymanov-Chulpan İldarhanova	279
Türk-Turan Uygarlığında “Aile Felsefesi”nin Rölü Faik Elekberli (Faiq Ələkbərli)	291
Türk Aile Yapısının Sosyolojik Temelleri: Kökler ve Modern Zamanlar İsmail Doğan	309
Âdâb Kitapları Çerçevesinde XV. ve XVI. Yüzyıllarda Türk Aile Hayatı Mert Can Erdoğan	333
Aile ve Aile Değerleri	
Kutadgu Bilig’de Evlilik ve Aile Vefa Taşdelen	347

İçindekiler	7
27 “Құтты білікте” және қазіргі қазақ қоғамында отбасы құндылығы Бекарыс Нұриманов	353
28 Geçiş Dönemi Eserlerinde Türk Ailesi ve Değerler: Dede Korkut Kitabı Örneği Ayşe Yücel Çetin	365
29 Türk Atasözlerinde Aile Değerlerinin Ele Alınışı Üzerine Sosyolojik Tespitler Türkan Erdoğan	377
30 Karşılaştırmalı Türk-Azerbaycan Atasözlerinde Aile ve Akrabalık İlişkileri Lale Bayramova	397
31 Azerbaycan ve Anadolu Atasözlerinde Aile Değerleri Gülнар Osmanova	405
32 Eski Hint Toplumunda Aile ve Onun Türk Toplumunu İle Kıyaslanıp Değerlendirilmesi Müslüme Melis Çeliktaş	413
33 Үй бүлөнүн ыйман, маданиятты калыптандыруудагы жана билим берүүдөгү орду Таасилкан Жумабаева-Каныбек Исаков	421
Aile ve Sosyo-Kültürel İlişkiler	
34 Altay Dastanlarında Aile İlişkileri Galip Sayılov	431
35 Особенности выражения семейных отношений в корейском, узбекском, каракалпакском фольклоре и литературе Людмила Хван-Айсултан Бектурсынова-Назокат Ибрагимова	437
36 Bursa Yöresindeki Uludağ Türkmen/Yörük Köylerinde “Aile”nin Teşkili ve Akrabalık Bağları Yusuf Oğuzoğlu	449
37 Türk Kültüründe Aile Bireyleri Arasında Hediyeleşme Fatma Ünyay Açıkgöz	457
38 Дин жана билим институттарынын алкагындагы заманбап кыргыз үй-бүлөсү: статистикалык-социологиялык талдоо Бакытбек Малтабаров-Эльмира Сарыбаева	465
39 Отбасындағы тұлғааралық қарым-қатынастың қалыптасуы Гульнар Омарова- Айгуль Омарова	481
Kadın ve Çocuk	
40 Altay Destanlarında “Eş” Olarak “Kadın” Tipolojisi Naciye Ata Yıldız	489

8 Altay Toplulukları: Aile ve Aile Değerleri

- 41 Sosyolojik Bağlamda İslamiyet Öncesi Türklerde Kadın ve Kadının Aile İçerisindeki Yeri Üzerine Bir Analiz 509
Kamil Şahin
- 42 The Role of Women in Mediaeval History of Mongolia 519
Tsymzhit Vanchikova-Snezhana Tsypilova
- 43 Казахские женщины при дворах правителей тюркских государств (XV–XVII вв.) 525
Нурлан Атыгаев
- 44 Түркі әлеміндегі қазақ әйелдерінің бейнесі 535
Қалипа Атемова
- 45 Kırgız Dünya Görüşünde Gelin 541
Venera Turatbek kızı
- 46 Sırât-ı Müstakim'e Göre Kadının Aile İçindeki Rolü 547
Zeynep İskefiyeli
- Kültürel Miras
- 47 Altay Folklorundaki Ülgen ve Erlik'in Rekabet Bağlamında İncelenmesi 573
Rövşen Alizade
- 48 Altay Yaratılış Destanı ve Saha Türklerinin "Kut-Sür İtegele" Sisteminde Holografik Yansıma 581
Metanet Aliyeva
- 49 Altay ve Kıbrıs Türklerindeki Ay ve Güneş Tutulması İle İlgili Ortak İnançlar 585
Zeki Akçam-Ayşegül Akçam
- 50 Рахманқұл Бердібай - түркі жұртының «Дәде Қорқыты» 593
Talgat Daniyarov-Dariha Kişibayeva
- 51 Altay Topluluklarında Şecere (Sancıralar) Geleneği ve Sabır Attokurov'un Kırgız Şeceresi 603
Kayrat Belek
- 52 Tarihsel Süreç İçinde Kumuklarda Aile 611
Mehmet Alpargu
- 53 Kültürel Bir Genetik Örneği Olarak Türklerde Ölüm Âdetlerinin Anadolu Türklerinde Yansımaları 621
Osman Özkul-Ahmet Küçük-Ali Özaslan
- Sosyo-Kültürel Değerler
- 54 Altay türkilerinin keybir etnomädeni qundılıqtarı 641
Nurbolat Bogenbaye- Aidyn Zhalmyrza
- 55 Моңғол Дәуіріндегі Түркі-Қыпшақ Ренессансы 653
Ерболат Саурықов

56	Қ. А. Ясауи іліміндегі құндылықтар жүйесі Бекет Өтеген	661
57	Türklerde Misafirperverlik (13. Yüzyıl Sonlarına Kadar) Рецепт Yaşa	667
58	Kazak Türklerinde Görüşme Geleneğinin Önemi ve Bu Geleneği Devam Eden Sırım Datoğlu'nun Şeşendik (Bilgelik) Sözlerinin Yeri Nursaule Akhatova	681
59	Қазақ халқының отбасылық тәрбие дәстүрлері Қалипа Атемова - Латипа Атемова	689
60	Geleneksel Ata Sporü Güreşin Yörük Kültüründeki Yeri: Serik Örneği Yüksel Kaştan	697
61	Alevi Gelenekte Yola Giriş Töreni Olarak Çocuk İkrarının Yorumlanması Gökçen Çatlı Özen	721
62	Қазақстанда перзент дүниеге келгенде жасалынатын әдет ғұрыптар Эльмира Зулпыхарова	731
63	Kırgız Göçebe Toplumunda Yaşlıлар ve Yaşlıların Yeri Dinar İmanova	737
64	Көпмәдениетті ортада жастарды елжандылыққа тәрбиелеудің мүмкіндіктері Мөлдір Султанмұрат - Калипа Атемова	751
	Sosyal ve Siyasi Yapı	
65	Göçebe Dünyasında Diplomatik İlişkilerin Özellikleri Nazgul Isabaeva	759
66	Orhan Bey'in Bizans İmparatoru Kantakuzeneos'un Kızı Theodora İle Evliliği Yahya Başkan	769
67	Osmanlı Devlet ve Toplum Hayatında Mali Bir Birim Olarak Hane Kavramı Hakan Doğan	775
68	II. Mahmut Döneminde Bazı Şehirlerin Hâne/Aile Yapısının Tespitine Yönelik Bir Deneme (Sivas, Çorum, Yozgat Örneği) Serpil Sömez	795
69	Bir Fransız Seyyahın Gözlem ve Tespitlerinde Türklerin Yaşam Tarzına Dair İzlenimler Gülhanım Ünsal	807

10	Altay Toplulukları: Aile ve Aile Değerleri	
70	Sovyet Öncesi Türkmenlerde Sosyo-Kültürel Hayat Gurbangeldi Gutlijev	815
71	Кыргызстандагы заманбап этноидентификациялык процесстер Чолпон Койчуманова	831
72	Кыргыз үй-бүлөлөрүнүн азыркы шартта рынок экономикасына ыңгайланышуусунун өзгөчөлүктөрү Айнагул Жоошбекова	843
73	Кіріктірілген білім беру жүйесінің оқушылардың шығармашылық әлеуетін қалыптастырудағы тиімділігі Ленура Тлеубекова - Қалипа Атемова Қаракөз Абрахманова- Кулшат Абишева	851
	Dil İlişkileri	
74	İlkel Yazının Majik Fuksionları (Türk ve Skandinav Epik Metinlerinde) Ferah Celil-Tünzale Soltanova	859
75	Runik Yazıtı ve Kırgız Hükümdarının Damgasını Taşıyan Uytag Adlı Dikili Taş Dmitry Vasilyev	867
76	М. Қашқари – ареалдық лингвистиканың негізін салушы Ұлдар Исабекова-Айжан Ауанасова	877
77	Oğuz Lehçelerinde Problemler ve Lehçeleri Korumanın Yolları Batır Norbaev	881
78	Қазақ тіліне енген араб-парсы сөздерінің зерттелуі Гүлдархан Смағұлова	887
79	Two Turkish Prisoners' Altaic Contacts in Siberia 1916-1921 Jack Snowden	895
80	Рахымжан Отарбаев драматургиясы: тарихи драма, тарихи тұлға, көркемдік шешім және жаңашыл көзқарас Рита Сұлтанғалиева	911
81	Кыргыз ve Altay Dillerinde “Kızıl” Kelimesinin Kullanım Özellikleri Kıyal Toktonaliyeva	919
82	Comparative Study of Korean and Uzbek Proverb Byungil Kim	927
83	Rus Dilinde Türkizmlerin Araştırma Tarihi Üzerine Jale Coşkun	933

Eski Hint Toplumunda Aile ve Onun Türk Toplumu İle Kıyaslanıp Değerlendirilmesi

Müslüme Melis Çelikleş

The Family in the Ancient Indian Community and a Comparative Evaluation With That of the Turkic Community

Summary

One of the world's oldest civilizations is Hinduism. According to Hinduism, which came into existence in the soil of India, the union of a man and woman in marriage is sacred. It is known that there quite a few different marrying forms among the Indian community.

The foremost objective of marriage in the Ancient Indian community was extending the family line, which is the same for the Turkic community. Certainly, there are specific rules with regard to extending one's family line in the Indian community and the foundation of these rules is the caste system, which separates groups into classes based on the Hindu religion.

In our study, we take up issues like marriage, family structure, response-bility of men and women in the family and divorce among the Hindu community. We then evaluate the result in comparison with the Turkic community.

Key Words: Indian family, family in the Indian community, Turkic and Indian family structure, family.

Hint toplumu, dünyanın en eski uygarlıklarından biri olan Indus (Sind) medeniyetine sahiptir. Söz konusu medeniyetin etkileri ve yansıma-larını günümüzde de görmek mümkündür. Bu önemli medeniyete sahip Hint toplumunun en küçük yapı taşı ailedir. Türklerde "Oğuş" olarak kullanılan "aile" kelimesinin Batı'daki karşılığı olan "family" terimi ise bir ev, iş yerini ifade eden Latince "familia" sözcüğünden türemiş olup "yaşama-larının önemli evrelerinde bir arada yaşayan ve birbirlerine biyolojik ve/veya sosyal, psikolojik ilişki yoluyla bağlı olan bir grup birey" anlamına gel-mektedir¹.

Aile özellikle Asya topluluklarında en önemli kurum olup yüzyıl-larca yerini korumuştur. "Bireycilik" olgusunu savunan Batı toplumları-nın aksine Türkler gibi geleneksel olan Hintler de "kollektivist" yapıda-dir. "Kollektivist" yapı bireyselliğin tam tersi ve geniş aile olgusunu kar-

---

Yrd. Doç. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon, Türkiye.

¹ Sethi B. B. "Family as a potent therapeutic force", Indian J. Psychiatry, 1989, 31, s.

şılmaktadır². Bu tarz geleneksel aile yapısına sahip olan toplumlar uzun yıllar ayakta kalmış ve kendi kültürlerini yaşatabilmişlerdir. Hint ailele-rinin, bireysellik, seçim özgürlüğü, mahremiyet ve kişisel alan pahasına, aile bütünlüğü, aile sadakati ve aile birliği üzerine odaklanarak güçlü, is-tikrarlı, yakın, esnek ve dayanıklı oldukları düşünülmektedir³.

Hint aile yapısının hem çekirdek ve hem de geniş aileden müteşek-kil olduğu söylenir⁴. Yapısal olarak Hint ortak ailesi ortak bir mutfağa ve çoğunlukla tüm aile bireylerinin katkıda bulunduğu ortak bir ekonomiye sahip; büyükanne-babalar, ebeveynler, amca, teyzeler, yeğenler ve yeğen-lerin dahil olduğu 3-4 nesilden oluşan bir ailedir. Böyle bir aile yapısının-daki değişim yavaştır ve yaşlı ebeveynlerin ölümü sonrasında sarsılan aile birliği, aileye doğum ya da evlilik yoluyla yeni üyelerin katılmasıyla ye-niden sağlanabilmektedir⁵.

Hint toplumu hakkındaki en eski belgeler M.Ö 1500'lerde yazılan Veda kitaplarıdır. Bu kitaplar dinî metinler olmasının yanı sıra Hint top-lumunun duygu ve düşüncelerini de aktarmaktadır. Dolayısıyla Hint top-lumunda aile ve aile yapısı hakkında ilk bakılması gereken metinler Veda kitaplarıdır. Eski metinlerden elde edilen bilgilere göre Hint aile yapısı ataerkildir⁶. Nesillerin sürekliliğini sağlayan aile ve bunu meydana geti-ren evlilik olayı da Hindu toplumlarınca kutsaldır⁷. Bunun temel nedeni ise çeşitli cenaze törenleri ve babanın mirasının sadece erkek çocuğa dev-redilmesidir. Kız çocuğunun genel olarak az istenmesinin nedeni ise onun başka bir aileye gelin olarak gitmesi ve o ailenin bir ferdi olmasıdır. An-cak bazı çağlarda kadınlara verilen değerlerin zaman içinde değişmesi ile dönem dönem anaerkil bir yapının varlığı da inkâr edilemez⁸. Yapılan araştırmalar sonucunda Hindu toplumunda kızların evlilik yapma şekillle-ri sekiz farklı bölümden oluşmaktadır:

C. Hui-H. Triandis, "Measurement in Cross-Cultural Psychology: A Review and Comparison of Strategies", *Journal of Cross-Cultural Psychology*, Vol 16, s. 131.

L. Mullatti, "Families in India: Beliefs and Realities", *J Comp Fam Studies*, 26, 1995, s. 11–25.

⁴ R. Devindra, "The Study of Caste, Marriage and Family Systems in India", *Indian Streams Research Journal*, 4/8, September 2014, s. 4-5.

⁵ Rakesh K. Chadda-Koushik Sinha Deb, "Indian Family Systems, Collectivistic Society and Psychotherapy", *Indian Journal of Psychiatry*, 55 (suppl. 2), June 2013. (<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3705700>).

⁶ Reeta Sonawat, "Understanding Families in India: A Reflection of Societal Changes", *Psicologia: Teoria e Pesquisa*, Vol. 17, Brasília 2001, s. 179; M. Melis Çeliktas, Gupta Tarihi ve Kültürü, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara 2015, s. 140; M. Melis Çeliktas, "Eski Türk ve Hint Toplumunda Kadının Yeri ve Değerlendirilmesi", De-de Korkut'un İzinde 30 Yıl Prof. Dr. Üçler Bulduk'a Armağan, Ankara 2017, s. 737.

⁷ J. D. M. Derret, *Religion, Law, The State in India*, London 1968, s. 404.

⁸ Sonawat, a.g.m., s. 180; Çeliktas, Gupta Tarihi, s. 141.

Rakşasa: Kızın evinden zorla kaçırılması.

Paişāça: Bir genç kızın, başka bir kız ile evlenecek olan damat tarafından kaçırılması.

Asura: Kızın ücret karşılığında verilmesi.

Arsha: Kızın birkaç inek ya da birkaç parça eşya karşılığında verilmesi

Brāhma: Karşılıklı rıza ile herhangi bir şey verilip alınmadan kızın evlendirilmesi.

Daiva: Bu evlilik formu Hindular için önemlidir. Burada kız kutsal ritüeller karşılığında hiçbir şey beklemeden din adamı ile evlendirilir. Bu sistem Hint toplumunda çok devam edememiştir. Çünkü kast sistemi buna engel olmuştur.

Prācāpatya: Burada kızın babası onu mücevherlerle süsler ve tören eşliğinde onu damada teslim eder.

Gāndharva: Kız ve erkek anlaşır ve kızın babasının haberi olmadan kaçarlar⁹.

Bu evliliklerin yanı sıra eski Hint toplumunda monogami, poliga-mi ve poliandri de oldukça yaygındır. Hinduların en eski hukuk metinleri olan Smritiler'de kadın eğer bir erkek çocuk dünyaya getirmiş ise poliga-mi yani erkeğin bir den fazla eşi olması onaylanmaz hatta bu durum bir şahit ile desteklendiği sürece eşin cezalandırıldığı yazmaktadır.¹⁰ Eğer ço-cuğu olmamış ise de erkek ilk karısının rızasını alarak evlenebilir¹¹. Bü-yük Hint imparatorluklarından biri olan Gupta dönemine ait yazıtlardan da racaların en az iki eşe sahip oldukları bilgilerine ulaşılır¹². Ancak kadının çok ešli olduğu da (polyanrous) görülmektedir. Bugün bile bu durumun özellikle Tibet, Sikkim, Ladakh ve Kuzey Hindistan'da etkili olduğu görülmektedir. Hint toplumunda bunun en güzel örneği de Mahābharata Des-tanı'ndaki kahramanlardan biri olan Draupatā'de görülür. Destanda onun beş kocası ile birlikte yaşadığından bahsedilir¹³. Bu durum Ak Hunlarda da görülmüştür. Onlarda da kadın birden fazla erkek ile evlenir ve kafasına evlendiği erkek sayısı kadar tüy ya da boynuz taktığı bilinmektedir¹⁴.

Evlilikler genellikle ritüel ve seremoniler eşliğinde yürütülürdü. Bu seremonilerde evler, bahçeler süslenir; evlenecek kız ve erkeğin yakınları ve arkadaşları renk renk kıyafetler giyip süslü takılar takarlardı. Ayrıca bu seremonilerde din adamları da bulunur ve ilahiler okurlardı¹⁵.

Devindra, "The Study of Caste", s. 4; Çeliktas, a.g.e., s. 141-142.

Naradasmriti, I. 80; Maity, a.g.e., s. 121.

Manusmriti, IX, 88; Maity, a.g.e., s. 121.

Fleet, II-III, s. 52.

Maity, a.g.e., s. 122.

W. M. McGovern, The Early Empires of Central Asia, New York 1965, s. 406.

Maity, a.g.e., s. 123-125.

Damat iyi bir neslin temelidir ve sağlıklı bir nesil dünyaya getirmek de oldukça önemlidir. Çünkü Hindistan'da çok eski dönemlerden beri cüzzam, akderi, epilepsi ve emoroid gibi pek çok hastalık engellenmek istenmiştir¹⁶. Ayrıca damadın bazı özellikler taşıması gereklidir. Bunların başında eğitim görmüş, zeki, sorumluluk sahibi, iyi huylu, sağlıklı ve hayırlı biri olması gelir.¹⁷ İşte bu yüzden de daha olgun olup kadından büyük olması makbuldür.¹⁸

Hindu toplumunda kadın evlendiği erkek ile birlikte yaşamaya başlar ve onu korumak, gözetmek kocasının kutsal görevidir. Kadın da kocasının her türlü ihtiyacının giderilmesinden ve çocukların bakımından sorumlu-dur¹⁹. Kadın, ailesinin iyiliği ve refahı için sabah ve akşam bazı ritüelleri yerine getirirdi. Öyle ki kralın düzenlediği dinî ve sosyal kutlamalarda onun eşinin önemli büyüktü. Bunun örneği Gupta hükümdarlarından Samudragupta'ya ait Asvamedha (at kurban töreni) tarzındaki paralarda görülür. Ayrıca hem erkek hem de kadın doğumdan ölüme kadar Dharma, Artha, Kama ve moksha adı verilen ahlak kurallarına uymak zorunda idi.

Maity, eski Hint geleneklerine göre kadının tamamen özgür olmadığını yazar ve "Kadın kocası gelip ondan izin almadan dışarı çıkamaz, kapıda bekleyemez ve özellikle dul bir kadın sokaktaki kişilere bakamaz, içki içemez ve başkasının evinde kalması da hoş karşılanmaz."²⁰ şeklinde bilgi verir.²¹ Vedic dönemde kadın ve erkek sosyal, ekonomik ve dinî açıdan eşit statüye sahipti. Ailenin yarısı yani "ardhangini" olarak görülen kadın aile içinde olduğu kadar dışarıda da oldukça rahat ve özgür bir yaşam tarzına sahipti.

Evliliğin çocuk için yapıldığı Hint toplumunda, elbette ki kısırlık çok önemlidir ve kısır kadınlar aşağılık varlıklar olarak düşünülür. Dinine düşkün birinin inancına göre bir kadın eğer dünyaya bir erkek çocuk getiremezse öteki dünyada onun yeri yoktur. Kutsal metinlerde de evliliğin amacının çocuk doğurmak olduğu vurgulanır. Bengal'de özellikle kısır bir kadın çocuk sahibi olabilmek için pek çok dinî tören düzenler. Özel-likle de üretkenlik için, Şiva, Kārttikeya gibi tanılara sunaklar sunulur. Şiva'ya ait Liōga sembolü üretkenliğin işaretidir. Bu yüzden bebekleri olmayan kadınlar özellikle Orissa'a Bhubanshvar'da bulunan Liōga tapınağını ziyaret eder. Ayrıca İndus Vadisi kenarında bulunan küçük Liōga tapınaklarına da giderler. Hint toplumunda erkek çocuğun aileyi koruduğu-

---

Manusmriti, III, 7.8.

Kamandakiya Nitisara, 4.1.12, 11.1.12; Manusmriti, III, 4; Yacnavalkyasmriti, I, 52.

Kamandakiya Nitisara, 1.5.7.

Maity, a.g.e., s. 126.

Kamandakiya Nitisara, III,1.22; Maity, a.g.e., s.128.

Maity, a.g.e., s.128.

na ve geçim konusunda onlara yardımcı olduğuna inanılır. Ölü yakma törenlerinde de cesedi genelde ailenin erkek evladı ateşe verir. Dolayısıyla hem dinî hem de ekonomik nedenler için erkek çocuk önemlidir.

Hindu toplumunda boşanma olayı ise kadının kocası eğer farklı bir kasttan ise mümkündür. Ancak genellikle Hint toplumunda boşanma yasaktır²². Elbette ki erilliğin bu kadar önemli olduğu toplumda dul kalan kadınlara ve onların durumlarına değinmemek doğru olmaz. Hint toplumunda kadının, aile ve toplumdaki yeri kocası ölünce tamamen değişir. O, çok zor durumlara maruz kalır. Dul kadınların bütün kutlama törenlerine katılması yasaktır²³. Ayrıca karnında kocasının ceninini taşıyan kadın, kocasının yakıldığı törenden uzak tutulur.²⁴

Dul bir kadının yeniden evlenmesi çok nadir olan bir olaydır²⁵. Ancak bazı edebî eserlerde buna, hatta dul kadınların bekâr erkekler ile dahi evlendiğine rastlanılmaktadır. Manu kanunlarına göre ise dul kadın asla evlenemez²⁶. Toplumda üzerinde birçok baskı olan kadın da kocasının ateşinde yanmak ister. Buna da "sâti" geleneği denilmektedir²⁷. Bu, Ku-zeybatı Avrupa'dan Hindistan'a kadar yayılmış eski bir Hint-Germen âdetidir. Bu geleneğe kocası ölen kadının Satî kararı alabilmesi için bir gün beklenir, eğer kadın satî kararı alırsa eşi yakılmak için hazırlandı-ğında kadın da yanına uzanabilir, eşi yanarken ateşe atlayabilir ya da bağ-daş kurarak eşinin yanında oturur ve kaderini bekler²⁸.

Sonuç

Geleneksel yapısını koruyarak milli benliklerini kaybetmeyen, varlıklarını çağlarca sürdüren nadir toplumlardan biri olan Hintler, tarih boyunca aile ve aile yapısına önem vermişlerdir. Türklerde de olduğu gibi ataerkil aile yapısını benimsemişler ve soyun devamı ve kültürlerinin ak-tarılması için aile kurmadaki en önemli adım olan evliliklere büyük önem vererek onun meydana geliş adımlarını çeşitli tören ve dini ritüellerle günlerce kutlamışlardır. Hint toplumunda aile kutsaldır. Aile kurulduktan sonra ise ataerkilliğin verdiği yapıya bağlı olarak erkek çocuğa sahip ol-

---

P. H. Prabhu, *Hindu Social Organization: A Study in Socio-psychological and Ideological Foundations*, Mumbai 2010, s. 192; V. Nandal-M. Rajnish, "Status of Women Through Ages in India", *International Research Journal of Social Sciences*, Vol. 3, sayı 1, Indore 2014, s. 23.

Maity, a.g.e., s.130; S. N. Salawade, "Status of Women in Ancient India: (The Vedic Period)", *Indian Streams Research Journal*, 2/8, Solapur 2012, s. 2.

Maity, a.g.e., s. 130.

Sen, a.g.e., s. 237.

Manu Samhita, s. 84.

Nandal-Rajnish, a.g.m., s. 24.

Y. Kayalı, "Eski Bir Hint Geleneği: Satî", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 53/1, Ankara 2013, s. 366.

mak istendiği bilinmektedir. Bu, dinî ritüeller için gereklidir. Belki de günümüzde Hint toplumunun nüfuslarının çok olması ve çok çocuklu aileye sahip olmalarının temel nedenleri arasındadır. Çünkü özellikle Hindu ve Buddhist geleneklerde uygulanan ölü yakma törenlerinde cenazeyi ateşe erkek çocuk verir. Türk toplumunda olduğu gibi Hint toplumunda da aileyi meydana getiren bireylerden kadın değerlidir. Ancak kadına verilen değer zaman zaman değişim gösterdiği yapılan çalışmalardan anlaşıl-maktadır. Aileyi oluşturan diğer birey olan erkek de oldukça önemli olmakla birlikte aileyi kurabilmesi için belirli özelliklere sahip olmalıdır.

Sonuç olarak hem Türk hem de Hint toplumu için aile, ailenin ku-rulması ve aile yapısı oldukça önemlidir. Her iki toplum da aile ve aile değerlerine sahip çıktıkları için kendi kültür unsurlarını günümüze kadar koruyabilmiştir. Özellikle Hindistan'da büyük bir hâkimiyet elde eden İngilizler ekonomik anlamda pek çok imkâna sahip olabilmelerine rağmen köklü Hint medeniyetini değiştirememişlerdir.

Kaynakça

Chadda, Rakesh K.; Deb, Koushik S., "Indian family systems, collectivistic society and psychotherapy", *Indian Journal of Psychiatry*, v. 55 (suppl. 2), June 2013. (<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3705700>).

Çeliktaş, M. M., "Eski Türk ve Hint Toplumunda Kadının Yeri ve Değerlendirilmesi", Dede Korkut'un İzinde 30 Yıl Prof. Dr. Üçler Bulduk'a Armağan, Ankara 2017.

Çeliktaş, M. M., Gupta Tarihi ve Kültürü, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara 2015.

Derret, J. D. M., *Religion, Law, The State in India*, London 1968.

Devindra, R., "The Study of Caste, Marriage and Family Systems in India", *Indian Streams Research Journal*, 4/8, September 2014.

Fleet, J. F., *Corpus Incriptionum Indicarum: Incriptions of The Early Guptas, II-III, Calcutta 1888*.

Hui, C.; Triandis, H., "Measurement in Cross-Cultural Psychology: A Review and Comparison of Strategies", *Journal of Cross-Cultural Psychology*, Vol 16, s. 131 - 152.

Kamandakiya Nitisara, 1.5.7.

Kamandakiya Nitisara, 4.1.12, 11.1.12.

Kamandakiya Nitisara, III,1.22.

Kayalı, Y., "Eski Bir Hint Geleneği: Satı", Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi, 53/1, Ankara 2013.

Maity, *The Imperial Guptas and Their Times*, New Delhi 1975.

Manusmriti, III, 7.8.

Manusmriti, III.4.

Manusmriti, IX,88

Mullatti L., "Families in India: Beliefs and realities", *J. Comp Fam Studuies*, 1995; 26, 11–25.

Nandal, V., Rajnish, M., "Status of Woman Through Ages in India", *International Research Journal of Social Sciences*, Vol 3, sayı 1, 21-26 Indore 2004.

Nandal,V., Rajnish, M., “Status of Women Through Ages in India” International Research Journal of Social Sciences, Vol. 3, sayı 1, Indore 2014.

Naradasmriti, I. 80

Prabhu, P. H., Hindu Social Organization: A Study in Socio-psychological and Ideological Foundations, Mumbai 2010.

Salawade, S. N., “Status Of Women In Ancient India: (The Vedik Period)”, Indian Streams Resarch Journal, 2/8, Solapur 2012.

Sen, S. N., Ancient Indian History and Civilization, New Delhi 1999.

Sethi B. B., “Family as a potent therapeutic force”, Indian J Psychiatry. 1989, 31.

Sonawat, R.,“Understanding Families in India: A Reflection of Societal Changes”, Psicologia: Teoria e Pesquisa, Vol. 17, Bresilia 2001.

W. M. McGovern, The Early Empires of Central Asia, New York 1965.

Yacnavalkyasmriti, I. 52.